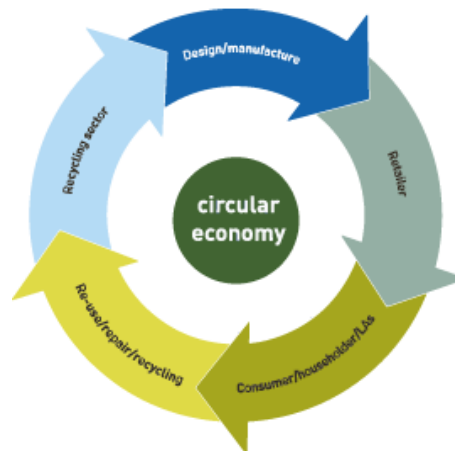

รายงานผลการศึกษาวเคราะห์ข้อมูลนโยบาย มาตรการในสหภาพยุโรป
ประกอบข้อเสนอแนะนโยบาย
ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมของประเทศไทย

กันยายน 2557

"นโยบายระบบเศรษฐกิจแบบหมุนเวียน"

จัดทำโดย สำนักงานที่ปรึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประจำสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบรัสเซลส์

ระบบเศรษฐกิจแบบหมุนเวียน (circular economy)

1. ภูมิหลัง

หน่วยงานเพื่อสิ่งแวดล้อมของยุโรป (European Environment Agency) คาดการณ์ว่าปี ค.ศ. 2014 จะเป็นปีแห่งการบริหารจัดการขยะของอียู เนื่องจากปัญหาสิ่งแวดล้อมและการขาดแคลนทรัพยากรเป็นที่ถกเถียงมากขึ้นในระยะหลัง อีกทั้งในการประชุมนโยบายประจำปีเพื่อสิ่งแวดล้อมของยุโรป หรือ Green Week เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2014 ที่กรุงบรัสเซลส์ ได้มีการพิจารณาหัวข้อระบบเศรษฐกิจแบบหมุนเวียน การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการจัดการขยะโดยเฉพาะ

เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคมที่ผ่านมา คณะกรรมาธิการยุโรปได้เสนอแผนการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจแบบหมุนเวียน "Towards a circular economy: a zero waste programme for Europe" เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของภูมิภาคและอนุรักษ์ทรัพยากรและวัตถุดิบล้ำค่าบนโลก เศรษฐกิจแบบหมุนเวียนจะส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจ ผลิตขยะปริมาณต่ำ และรณรงค์การใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีอายุยืนยาวและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ระบบเศรษฐกิจดังกล่าวยังมีเป้าหมายส่งเสริมการให้บริการมากกว่าการขายผลิตภัณฑ์ซึ่งจะช่วยลดปริมาณขยะ นาย Janez Potočnik กรรมาธิการด้านสิ่งแวดล้อมของอียู กล่าวว่าเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนเป็นระบบที่มีเหตุผลและเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เนื่องจากพฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบันที่ใช้ทรัพยากรเกิน

ควร

ปริมาณขยะอิเล็กทรอนิกส์ในสหภาพยุโรปเพิ่มขึ้นทุกปี

ระบบเศรษฐกิจปัจจุบันเป็นระบบที่สูญเสียวัตถุดิบที่มีคุณค่า เมื่อปีค.ศ. 2010 อียูผลิตขยะจำนวน 2.5 พันล้านตัน ร้อยละ 36 ของขยะทั้งหมดถูกนำไปรีไซเคิล ที่เหลือถูกนำไปฝังกลบหรือเผา โดยขยะ 400-600 ล้านตันที่สามารถนำมารีไซเคิลได้แต่กลับสูญเปล่า อย่างไรก็ตามปัจจุบันประชากรยุโรปผลิตขยะเฉลี่ย 5 ตันต่อคน ต่อปี และรีไซเคิลเพียง 1 ใน 3 ของขยะทั้งหมด นอกจากนี้ปริมาณขยะชุมชนในแต่ละประเทศในอียูมีจำนวนต่างกัน เช่น เดนมาร์กผลิตขยะ 668 กิโลกรัมต่อหัวต่อเดือน ในขณะที่เอสโตเนียผลิตเพียง 279 กิโลกรัมต่อหัวต่อเดือน และบางประเทศฝังกลบขยะมากกว่าประเทศอื่น ทั้งนี้ประเทศสมาชิกอียู 6 ประเทศประสบความสำเร็จในการลดการฝังกลบ แต่เห็นได้ชัดว่าในอีกหลายประเทศการระงับใช้หลุมฝังกลบนั้นเป็นสิ่งที่ยาก จึงมีความจำเป็นต้องเขียนกฎหมายเพื่อบังคับใช้ทั่วอียู

จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นบวกกับความต้องการทรัพยากรหายากที่มากขึ้นส่งผลให้มีการทำลายสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันผู้บริโภคเชื่อว่าทรัพยากรบนโลกยังมีปริมาณพอเพียงกับความต้องการและมีราคาที่ไม่สูง จึงบริโภคผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องและกระตุ้นการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ ประชากรยุโรปใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากเทียบเท่ากับโลก 2.8 ใบ หากไม่มีการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ราคาทรัพยากรเช่น โลหะ แร่ธาตุ เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์ อาหารและน้ำจะมีราคาสูงขึ้น จะมีการขาดแคลนทรัพยากรและมีการแข่งขันเพื่อวัตถุดิบมากขึ้น ราคาพลังงานและทรัพยากรที่สูงขึ้นเรื่อยๆ จะส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มีราคาที่สูงขึ้นเช่นกัน ผู้ผลิตจำเป็นต้องผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ๆออกสู่ตลาดทุกปีเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์รุ่นก่อนถูกทิ้งหรือมีผลิตภัณฑ์ที่ขายไม่ออกมากมาย การผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่จำเป็นต้องใช้วัตถุดิบใหม่ซึ่งจะเป็นภาระต่อสิ่งแวดล้อม คาดว่าร้อยละ 80 ของผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมถูกกำหนดตั้งแต่ช่วงออกแบบผลิตภัณฑ์ เช่นการสร้างคอมพิวเตอร์ตัวหนึ่งใช้เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์ถึง 240 กิโลกรัม **นวัตกรรมจึงเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับเศรษฐกิจแบบหมุนเวียน** การพัฒนาการออกแบบที่ยั่งยืนจะสามารถลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้

เมื่อเดือนกรกฎาคมปี ค.ศ. 2014 ที่ผ่านมา คณะกรรมาธิการยุโรปอนุมัติร่างนโยบายเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนและเสนอข้อพิจารณาเป้าหมายการรีไซเคิลและการบริหารขยะในอียูเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจแบบหมุนเวียน ในขณะเดียวกันคณะกรรมาธิการได้อนุมัติกลยุทธ์อื่นด้วย¹ เช่นการก่อสร้างที่ยั่งยืน การส่งเสริมธุรกิจเพื่อสิ่งแวดล้อม และการสร้างงานในภาคสิ่งแวดล้อม

เศรษฐกิจแบบหมุนเวียนถือว่าเป็นระบบเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังส่งผลดีต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจยุโรป อียูคาดว่า การปฏิรูปเศรษฐกิจให้เป็นเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนนั้น

---

¹ European Resource Efficiency Platform (EREP) แนะนำนโยบายให้ภาคธุรกิจเพื่อส่งเสริมการรีไซเคิลและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และ Resource Efficient Europe หนึ่งในโครงการเพื่อส่งเสริมการเติบโตอย่างยั่งยืนและเพิ่มงานของกลยุทธ์ Europe 2020

จะช่วย ส่งเสริมการรีไซเคิล สร้างงาน ลดปริมาณก๊าซเรือนกระจก และส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันได้

การเปลี่ยนขยะเป็นทรัพยากรจะส่งผลต่อการบริหารขยะอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์เพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของเศรษฐกิจอียูหรือ Europe 2020 โดยมีเป้าหมายเพิ่มอาชีพ ส่งเสริมการศึกษา สนับสนุนการวิจัยและพัฒนา ลดความยากจน รักษาสิ่งแวดล้อมและประสานนโยบายทั่วยุโรป

ปัจจุบันมีการใช้ทรัพยากรเพิ่มขึ้นบวกกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นทุกปี แต่ทรัพยากรบนโลกมีปริมาณจำกัด การใช้ทรัพยากรเกินควรจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางสิ่งแวดล้อม จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงการใช้ทรัพยากรโดยเร็ว เศรษฐกิจในปัจจุบันเป็นแบบเส้นตรง (linear model) ซึ่งผลิตขยะจำนวนมากในทางกลับกัน เศรษฐกิจแบบหมุนเวียนจะมีบทบาทลดปริมาณขยะของเสียได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุดจากประสบการณ์ของอียู เชื่อว่าระบบเศรษฐกิจเป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

จากรูปแบบเศรษฐกิจแบบเส้นตรงสู่เศรษฐกิจแบบหมุนเวียน
ภาพจาก ec.europa.eu

2. เศรษฐกิจแบบหมุนเวียน

ระบบเศรษฐกิจแบบเส้นตรง (linear economy) ที่ใช้ในปัจจุบันเป็นระบบเศรษฐกิจที่ส่งเสริมการผลิต-บริโภค-และทิ้ง ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน โดยผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อการบริโภคโดยเฉพาะ ซึ่งนำไปสู่การสูญเปล่า ในทางตรงกันข้ามระบบแบบหมุนเวียนส่งเสริมการบริหารทรัพยากรที่ดี เนื่องจากจะสามารถนำผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้วกลับมาใช้เป็นวัตถุดิบได้อีกครั้ง

คณะกรรมการยุโรปจำกัดความหมายของเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนไว้ว่า เป็นระบบที่เก็บรักษาคุณค่าของผลิตภัณฑ์ให้นานที่สุดจึงเป็นการจัดขยะโดยปริยาย โดยนำผลิตภัณฑ์มาปรับเป็นทรัพยากรอีกครั้งเพื่อคงคุณค่าของผลิตภัณฑ์หรือวัสดุดังกล่าว โดยเน้นพึ่งพาการวิจัยและนวัตกรรม การออกแบบ การลงทุน การสนับสนุนธุรกิจ และนโยบายการจัดการขยะ

เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายของนโยบายเศรษฐกิจหมุนเวียน อียูจำเป็นต้องพึ่งพาเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ รวมถึงความร่วมมือจากธุรกิจขนาดย่อมและขนาดกลางและกลไกการตลาด

อียูต้องการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีอายุการใช้งานที่ยาวนาน ระบบเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนเป็นระบบที่มีทรัพยากรหมุนเวียนเป็นฐาน และมีวัตถุประสงค์เปลี่ยนแปลงระบบอุปโภคบริโภคจากผู้บริโภคเป็นผู้ให้บริการ

ระบบเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนต้องพึ่งพานวัตกรรมการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ยั่งยืน การปฏิรูประบบธุรกิจและการตลาดและพัฒนาวิธีการเปลี่ยนของเสียเป็นทรัพยากร นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค ให้หันมาสนับสนุนกลไกระบบเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนมีดังนี้:

- เพิ่มอายุการใช้งานของผลิตภัณฑ์ (durability)
- ลดการใช้วัสดุที่เป็นอันตรายหรือวัสดุที่รีไซเคิลได้ยาก
- สร้างตลาดเพื่อผลิตภัณฑ์รีไซเคิล
- ออกแบบผลิตภัณฑ์ที่แก้ไขปรับปรุงและรีไซเคิลได้ง่าย
- ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนชิ้นส่วนวัสดุระหว่างภาคอุตสาหกรรมเพื่อลดปริมาณขยะ โดยขยะของอุตสาหกรรมหนึ่งจะกลายเป็นวัตถุดิบของอุตสาหกรรมอื่น ทรัพยากรจะถูกนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมความยั่งยืน
- สร้างแรงจูงใจให้ผู้บริโภคหันมาลดและแยกขยะ
- รมรงค้ให้ผู้บริโภคเช่าผลิตภัณฑ์แทนที่จะซื้อ

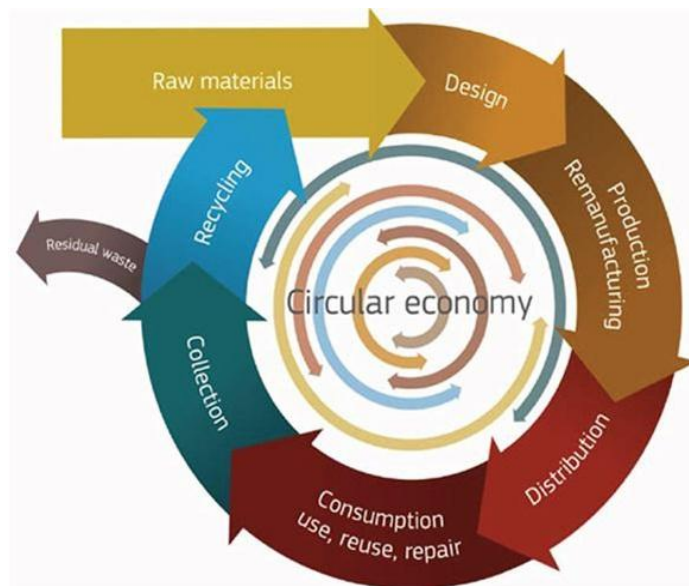
คาดว่าเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนจะกระตุ้นการรีไซเคิล ลดการสูญเสียวัสดุที่มีค่า สร้างงานและส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ระบบเศรษฐกิจดังกล่าวจะส่งเสริมการออกแบบเพื่อสิ่งแวดล้อม (eco-design) ลดปริมาณก๊าซเรือนกระจก และช่วยให้ภาคอุตสาหกรรมประหยัดงบประมาณถึง 6 ล้านล้านยูโรต่อปีอีกด้วย

2.1 เป้าหมายของเศรษฐกิจหมุนเวียนของยุโรป

อียูตั้งเป้าหมายอย่างชัดเจนดังนี้:

- เพิ่มการรีไซเคิลหรือการนำของเสียชุมชนมาใช้ใหม่เป็น ร้อยละ 70 ภายในปี ค.ศ. 2030
- เพิ่มการรีไซเคิลบรรจุภัณฑ์ เป็นร้อยละ 80 ในปี ค.ศ. 2030 คิดเป็นการรีไซเคิลกระดาษ ร้อยละ 90 ภายในปี ค.ศ. 2025 การรีไซเคิลพลาสติก ร้อยละ 60 ไม้ร้อยละ 80 และ โลหะ อลูมิเนียมและแก้ว ร้อยละ 90 ภายในปี ค.ศ. 2030
- ยกเลิกการฝังกลบวัสดุที่รีไซเคิลได้ ภายในปี ค.ศ. 2025 และยกเลิกการฝังกลบโดยสิ้นเชิงภายในปี 2030 จะส่งผลเพิ่มงานได้ถึง 180,000 ตำแหน่ง
- ลดปริมาณของเสียจากอาหาร ร้อยละ 30 ภายในปี ค.ศ. 2025
- ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรมือสองที่มีคุณภาพ (secondary raw materials)
- รับรองการติดตามตรวจสอบขยะอันตราย เพื่อแบ่งเบาภาระของธุรกิจขนาดย่อมและขนาดกลาง

การเปลี่ยนขยะของเสียเป็นทรัพยากร คือปัจจัยหลักสำคัญของระบบเศรษฐกิจแบบหมุนเวียน เป้าหมายในร่างนโยบายส่งผลปรับปรุงการบริหารขยะ กระบวนการรีไซเคิล จำกัดการใช้หลุมฝังกลบขยะ และสร้างแรงจูงใจเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภค

ขั้นตอนของระบบเศรษฐกิจแบบหมุนเวียน

2.2 ประเภทขยะ

การบริหารขยะเป็นปัจจัยสำคัญในทุกขั้นตอนของระบบเศรษฐกิจแบบหมุนเวียน ดังนั้นนโยบายเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนจึงจัดแบ่งขยะเป็นประเภทและตั้งเป้าหมายลดขยะแต่ละประเภทดังนี้:

ขยะทะเล ขยะบนชายทะเลและในทะเลที่มีมลพิษสูง เป็นปัญหาขยะยาวของอียูและมีค่าใช้จ่ายสูงในการกำจัดขยะทั้งหมด ทั้งนี้คณะกรรมการฯมีความต้องการลดขยะทะเลร้อยละ 30 ภายในปี ค.ศ. 2030

ขยะจากการก่อสร้างและรื้อถอน ต้องการเพิ่มค่าฝังกลบขยะดังกล่าว ส่งเสริมการใช้วัสดุที่รีไซเคิลได้ และกำหนดข้อตกลงการแยกขยะกับบริษัทรับเหมา

ขยะจากอาหาร ร้อยละ 30 ของอาหารทั่วโลกถูกทิ้งเป็นของเสีย คณะกรรมาธิการฯ ต้องการลดปริมาณขยะอาหารร้อยละ 30 ภายในปี 2025

ขยะที่เป็นพิษ ต้องการการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ต้องมีการเก็บบันทึกและตรวจสอบย้อนหลังได้

ขยะพลาสติก คาดว่าจะมีการผลิตขยะชนิดดังกล่าวมากขึ้นร้อยละ 5 ทุกปี ในขณะที่มีการรีไซเคิลขยะพลาสติกเพียงร้อยละ 24 ร้อยละ 50 ถูกส่งไปยังหลุมฝังกลบหรือถูกเผา จึงต้องการพัฒนานวัตกรรมการออกแบบพลาสติกและผลิตภัณฑ์พลาสติกใหม่ที่จะสามารถช่วยลดปริมาณขยะได้

3. ผลกระทบของนโยบาย

คณะกรรมการฯต้องการกรอบนโยบายที่มีความสอดคล้องกันทั่วยุโรป เนื่องจากการเพิ่มศักยภาพการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพียงร้อยละ 30 จะสามารถเพิ่มงานและส่งเสริมการเติบโตของ GDP และกระตุ้นความสามารถทางการแข่งขันให้ภาคอุตสาหกรรมได้ ระบบเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยพึ่งพาทรัพยากรน้อยลงและรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้การใช้ทรัพยากรมากขึ้นโดยนำมารีไซเคิล จะส่งผลดีโดยตรงต่อความสามารถทางการแข่งขันและการเติบโตของภูมิภาค

การเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจให้เป็นระบบแบบหมุนเวียนจะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก และจะกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ คาดว่าเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนจะสามารถประหยัดงบประมาณให้ภาคธุรกิจได้ถึง 6 ล้านล้านยูโร และลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ 2-4 % ต่อปี

ระบบเศรษฐกิจดังกล่าวจะเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืน เนื่องจากการผลิตทรัพยากรมีสองเพิ่มขึ้น โดยจะเพิ่มผลผลิตเป็นร้อยละ 30 ภายในปี ค.ศ. 2030 ซึ่งกระตุ้น GDP ถึง 1% และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและปริมาณก๊าซเรือนกระจก เป้าหมายของนโยบายการลดระยะของคณะกรรมการยุโรปสามารถสร้างงานเพิ่ม 180,000 ตำแหน่ง และจะส่งผลกระทบต่อในวงกว้างสร้างงานในสาขาอื่นอีกกว่า 2 ล้านตำแหน่ง

เศรษฐกิจแบบหมุนเวียนจะรักษาสิ่งแวดล้อมที่สะอาดและสุขภาพที่ดีของประชากรยุโรป เนื่องจากมีโครงสร้างพื้นฐานการจัดการขยะที่ดี และได้รับประโยชน์จากผลิตภัณฑ์ที่มีอายุการใช้งานยาวนานขึ้น

เชื่อว่านโยบายเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนจะสามารถนำอียูออกจากวิกฤตเศรษฐกิจได้ และส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

4. เศรษฐกิจแบบหมุนเวียนกับโครงการ Horizon 2020

เศรษฐกิจแบบหมุนเวียนมีความสัมพันธ์โดยตรงกับโครงการ Horizon 2020 โครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมของอียู โดยโครงการดังกล่าวส่งเสริมนวัตกรรมในวงกว้าง นอกจากนี้โครงการ Horizon 2020 ยังสนับสนุนการนำนวัตกรรมสู่ตลาดเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ดังนั้นโครงการดังกล่าวจึงเป็นกลไกที่เหมาะสมต่อการจัดตั้งและเสริมสร้างความร่วมมือเพื่อการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายของเศรษฐกิจแบบหมุนเวียน

ในระบบเศรษฐกิจแบบหมุนเวียน นวัตกรรมเป็นสิ่งสำคัญต่อทุกขั้นตอนของการผลิตและบริโภคผลิตภัณฑ์ เนื่องจากนวัตกรรมสามารถเป็นกุญแจสำคัญในการยืดอายุการใช้งานของผลิตภัณฑ์ และลดปริมาณวัสดุและทรัพยากรที่ใช้ในการผลิต อีกทั้งนวัตกรรมการผลิตสามารถลดการใช้พลังงานและส่วนประกอบที่ไร้ใช้เคล็ดได้ยากอีกด้วย นอกจากนี้การออกแบบผลิตภัณฑ์โดยใช้วัฏจักรที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (eco-design) จะส่งเสริมการบริการบำรุงรักษาซ่อมแซมและการรีไซเคิล และสนับสนุนการเช่า ยืมและการแบ่งปันบริการ ซึ่งจะนำไปสู่เศรษฐกิจแบบหมุนเวียนและการรักษาทรัพยากร

อย่างไรก็ดี นวัตกรรมจะช่วยให้เปลี่ยนขั้นตอนการผลิตและพฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ เศรษฐกิจแบบหมุนเวียนจำเป็นต้องพึ่งพานวัตกรรมด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านสังคมและการประกอบธุรกิจ เพื่อความสำเร็จของเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนอียูต้องพัฒนาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยรับความร่วมมือจากสภาวิจัยยุโรป หรือ European Research Council (ERC) เพื่อผลิตเทคโนโลยีใหม่และวิจัยการบริหารจัดการทรัพยากร

สาขาของ Horizon 2020 ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนและนวัตกรรมทางเทคโนโลยีได้แก่:

- วิทยาศาสตร์ที่เป็นเลิศ (Excellent Science)
- ความเป็นผู้นำด้านอุตสาหกรรม (Industrial Leadership)
- ความท้าทายทางสังคม (Societal Change)

นอกจากนี้ นโยบายยังสอดคล้องกับความร่วมมือระหว่างภูมิภาคที่ส่งเสริมความเป็นเลิศและความมีส่วนร่วม และการพัฒนาวิทยาศาสตร์เพื่อสังคม ของ Horizon 2020 อีกด้วย

คาดว่าโครงการ Horizon 2020 จะเป็นกลไกช่วยส่งเสริมการนำนวัตกรรมสู่ตลาดและความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยรวมตัวนักวิจัยจากทั่วโลกเพื่อแก้ปัญหาขยะและการขาดแคลนทรัพยากรในยุโรป

5. บทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจต้องการความร่วมมือจาก ภาครัฐ ภาคธุรกิจ องค์กรพัฒนาภาคเอกชน ผู้บริโภค และสถาบันวิจัย

ธุรกิจและผู้บริโภคมีบทบาทสำคัญต่อนโยบายเศรษฐกิจแบบหมุนเวียน ธุรกิจจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงการดำเนินการโดยหันมาขายบริการแทนขายผลิตภัณฑ์เพื่อลดปริมาณขยะ ภาคธุรกิจสามารถดึงดูดผู้บริโภคให้เปลี่ยนพฤติกรรมได้ ในขณะที่ผู้บริโภคเองก็สามารถเรียกร้องให้ธุรกิจเปลี่ยนแปลงการดำเนินการ โดยหันมาใช้บริการเช่า แลกเปลี่ยน หรือแบ่งปันผลิตภัณฑ์ หากผู้บริโภคมีความต้องการที่จะเป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์น้อยลง ก็จะสามารถลดปริมาณขยะได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้บุคคลทั่วไปจะเปลี่ยนพฤติกรรมตามคนรอบข้าง ดังนั้นประชากรจะมีบทบาทสำคัญในการรณรงค์เปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนเช่นกัน

ธุรกิจเกิดใหม่และธุรกิจขนาดย่อมและขนาดกลางจะได้เปรียบเป็นพิเศษ เนื่องจากต้องการเป็นผู้นำในสาขา และสามารถวางการตลาดเพื่อสร้างความต้องการบริการแทนผลิตภัณฑ์ เช่นสามารถออกแบบธุรกิจรูปแบบใหม่ที่เน้นการให้บริการและแบ่ง เช่าและรีไซเคิลผลิตภัณฑ์ โดยใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

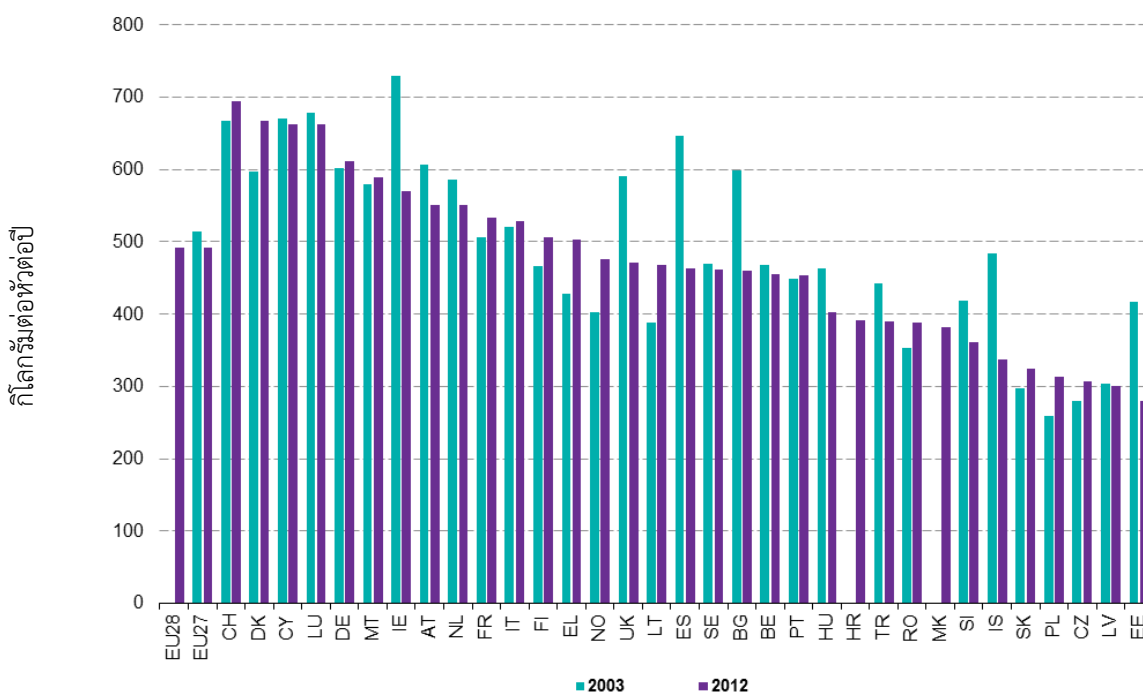
รัฐบาลมีหน้าที่สนับสนุนผู้ประกอบการให้พัฒนาระบบธุรกิจแห่งอนาคตที่ส่งเสริมการบริโภคร่วม (collaborative consumption) ผ่านการยืม เช่า หรือแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ รัฐบาลท้องถิ่น รัฐบาลแห่งชาติ และรัฐบาลแห่งภูมิภาคต่างมีบทบาทส่งเสริมเศรษฐกิจแบบหมุนเวียน โดยคณะกรรมการธิการมีความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับประเทศสมาชิก ระดมทุนให้กับโครงการเพื่อการรีไซเคิล และจะประเมินผลและตรวจสอบการดำเนินการของนโยบายบริหารขยะ บทบาทของผู้วางนโยบายคือต้องออกนโยบายสร้างความมั่นใจให้กับธุรกิจ ส่งเสริมบทบาทของผู้บริโภค และเข้าถึงผลประโยชน์ต่อผู้บริโภค

6. ประเทศยุโรปที่สนับสนุนเศรษฐกิจแบบหมุนเวียน

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2002 รัฐบาลประเทศเยอรมนี อนุมัติกรอบกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และในปี 2012 ได้ อนุมัติบังคับใช้กฎหมายส่งเสริมเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนและการบริหารขยะของเสีย

สหราชอาณาจักรพัฒนาโครงการ WRAP เพื่อเศรษฐกิจแบบหมุนเวียน คาดว่าจะสามารถสร้างงานได้ถึง 50,000 ตำแหน่ง และสามารถเพิ่มเงินลงทุนในประเทศถึง 1.2 หมื่นล้านยูโร ส่งผลกระตุ้น GDP ถึง 3.6 พันล้านยูโร นอกจากนี้คาดว่านวัตกรรมการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีอายุการใช้งานที่ยาวนาน สามารถลด ขยะภายในประเทศได้ถึง 1.4 ร้อยล้านตัน และเพิ่มรายได้จากการรีไซเคิลถึง 1.7 พันล้าน ยูโรต่อปี

ประเทศฝรั่งเศส ก่อตั้งสถาบันเพื่อเศรษฐกิจแบบหมุนเวียน (Institute for Circular Economy) เมื่อปี ค.ศ. 2013 ซึ่งรวมตัวผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติ สถาบันดังกล่าวรณรงค์ ปลุกฝังความตระหนัก (awareness raising) และการวิจัยและพัฒนาเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนเพื่อเป็น ตัวอย่างให้ประเทศอื่น คาดว่าจะนำกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนมาบังคับใช้ได้ภายในปี 2017

ปริมาณขยะชุมชนในยุโรป ปีค.ศ. 2013 และปี ค.ศ. 2012
กราฟจาก Eurostat

เนเธอร์แลนด์ รัฐบาลเนเธอร์แลนด์เชื่อว่าระบบเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนจะลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และจำกัดการใช้หลุมฝังกลบ นอกจากนี้ยังสามารถสร้างงาน 54,000 ตำแหน่ง และเพิ่มมูลค่าการตลาดถึง 7.3 พันล้านยูโร ต่อปี

7. ความท้าทาย

หนึ่งในความท้าทายของระบบเศรษฐกิจแบบหมุนเวียน คือการบริหารจัดการแบบมีธรรมาภิบาล (good governance) และการบริหารจัดการและดำเนินการตามนโยบายจำเป็นต้องมีการประสานงานอย่างดี

ความท้าทายอีกอย่างหนึ่งของนโยบายระบบเศรษฐกิจแบบหมุนเวียน คือการมีเป้าหมายจำนวนมาก ประเทศสมาชิกอาจไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ทุกข้อ เนื่องจากความสามารถทางเทคนิคของแต่ละประเทศยังไม่เท่าเทียมกัน อีกทั้งมีประเด็นว่าใครจะเป็นผู้ให้ทุนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทัวอียู เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคและการเปลี่ยนแปลงระบบธุรกิจต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก อียูต้องการเงินทุนเพื่อการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อนำผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้วมาเปลี่ยนเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อไป กลไก Horizon 2020 เป็นเพียงหนึ่งทางเลือกในการสรรหาทุน แต่อียูอาจจำเป็นต้องหาทุนจากภาคสาขาอื่นเพื่อกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจดังกล่าว

ความท้าทายอื่นยังรวมถึง ความรู้ความสามารถที่ไม่เพียงพอของภาคธุรกิจในการส่งเสริมเศรษฐกิจแบบหมุนเวียน อีกทั้งยังไม่มีการลงทุนในด้านดังกล่าวมากเท่าที่ควร เมื่อนักลงทุนมองว่าเป็นการลงทุนที่เสี่ยงเนื่องจากระบบธุรกิจและเทคโนโลยีปัจจุบันส่งเสริมเศรษฐกิจแบบเส้นตรงมากกว่า นอกจากนี้ยังไม่มีเครื่องจักรต้องการผลิตภัณฑ์และบริการที่ยั่งยืนในตลาดการค้าปัจจุบัน นโยบายต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนจึงยังไม่หนักแน่นและเฉียบขาดเพียงพอ

นาย Walter R. Stahel ผู้ก่อตั้งและผู้อำนวยการสถาบัน Product-Life ณ กรุงเจนีวา ศาสตราจารย์คณะวิศวกรรมศาสตร์และฟิสิกส์ ณ มหาวิทยาลัย Surry และผู้จำกัดความหมายของเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนในรายงานถึงคณะกรรมการการยุโรปเมื่อปีค.ศ. 1976 กล่าวกับ Europe's World วารสารนโยบายยุโรป ว่านโยบายดังกล่าวยังไม่สมบูรณ์ ยังต้องสร้างแรงจูงใจให้กับภาคธุรกิจและผู้บริโภคเพื่อส่งเสริมการเปลี่ยนแปลง เช่น เสนอภาษีความยั่งยืน หรือตั้งภาษีทรัพยากรที่สูญเปล่าให้สูงกว่าภาษีทรัพยากรหมุนเวียน จึงจะสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของประชากรได้

เช่นเดียวกันนาง Barbara Hendricks รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการสภาพแวดล้อมของรัฐบาลกลางเยอรมนี กล่าวกับ Europe's World ว่า เศรษฐกิจแบบหมุนเวียนต้องการความร่วมมือและความเข้าใจจากประชากร

ยุโรปเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคให้มีความรับผิดชอบต่อมากขึ้น อีกทั้งต้องการเทคโนโลยีที่ล้ำสมัย เพื่อลดขยะ

นาง Jacqueline Cramer ผู้อำนวยการสถาบันเพื่อความยั่งยืน ณ เมือง Utrecht (Utrecht Sustainability Institute) และอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการเคหะ การวางแผนเชิงพื้นที่และสภาพแวดล้อมของเนเธอร์แลนด์ มองว่าเมืองเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการทดลองเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจเป็นแบบหมุนเวียน เนื่องจากเมืองเป็นแหล่งผลิต บริโภคและกำจัดผลิตภัณฑ์จำนวนมาก และมีตลาดสำหรับระบบแบ่งปันการบริการ (service sharing) การซ่อมแซม และร้านค้ามือสอง

ทั้งนี้ยังต้องการโครงการจากล่างสู่บน นำโดยประชาชนและธุรกิจเอกชนเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภค คำถามต่อไปคือหากทำการทดลองในตัวเมือง ผลของการทดลองจะส่งผลอย่างไรต่อการเปลี่ยนแปลงทั่วประเทศ และจะสามารถนำความสำเร็จไปใช้กับภูมิภาคอื่นได้หรือไม่

โดยสรุป การสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชากรยังเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจเพื่อลดขยะและรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม อาจยังต้องมีการวิจัยและทดลองหาวิธีที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันการสนับสนุนธุรกิจและนวัตกรรมยังคงเป็นสิ่งสำคัญ

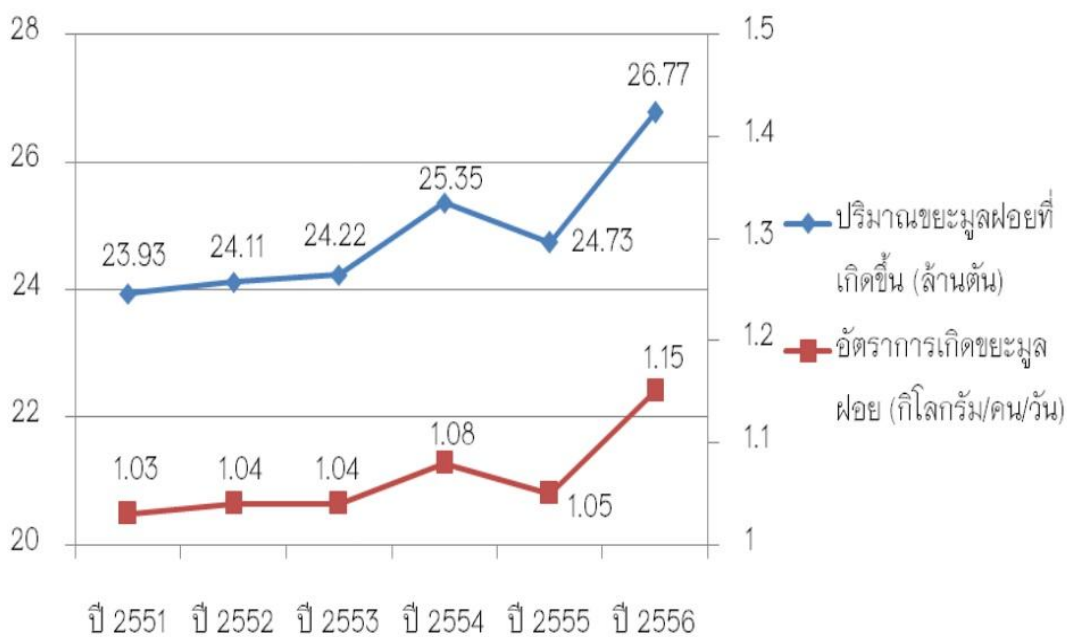
8. การจัดการขยะในประเทศไทย

ผลการสำรวจปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนของกรมควบคุมมลพิษ ในปี พ.ศ. 2556 พบว่าประเทศไทยผลิตขยะมูลฝอยประมาณ 26.77 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา 2.04 ล้านตัน มีการนำขยะดังกล่าวไปกำจัดเป็นปริมาณ 14.4 ล้านตัน โดยนำไปกำจัดอย่างถูกต้อง 7.42 ล้านตัน (ร้อยละ 27) นำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ 5.1 ล้านตัน (ร้อยละ 19) และกำจัดไม่ถูกต้องรวม 14.2 ล้านตัน (ร้อยละ 54)

ในช่วง 5-10 ปีที่ผ่านมาอัตราการผลิตขยะต่อคนต่อวันในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยจากปริมาณ 1.03 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน ในปี พ.ศ. 2551 เป็น 1.15 กิโลกรัมต่อคนต่อวันในปี พ.ศ. 2556 ด้วยเหตุนี้จึงมีปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างสะสมเพิ่มสูงขึ้น โดยปี พ.ศ. 2556 มีปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างสะสมที่รอการกำจัดอย่างถูกต้องทั้งประเทศสูงถึง 19.9 ล้านตัน

การจัดการกับซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์จะเป็นปัญหาใหญ่ในอนาคต เนื่องจากเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้คนทิ้งและซื้อผลิตภัณฑ์ใหม่ ปริมาณขยะอิเล็กทรอนิกส์จะเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ประเทศไทยยังไม่มีระบบการเก็บหรือเรียกคืนผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากยังไม่มีสถานที่กำจัดขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างถูกต้อง

ปัญหาหลักของการบริหารขยะในประเทศไทยคือ ประชาชนยังทิ้งขยะมูลฝอยโดยไม่มีการคัดแยก ทำให้มีขยะมูลฝอยปริมาณมากที่ต้องนำไปกำจัด มีขยะอันตรายปะปนไปกับมูลฝอยทั่วไป มีการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตราย และมีการนำขยะมูลฝอยกลับไปใช้ประโยชน์น้อย อีกทั้งจำนวนสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยมีไม่เพียงพอที่จะจัดการขยะมูลฝอยทั้งหมด ประเทศไทยยังขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

ปริมาณขยะมูลฝอยในประเทศไทยระหว่างปี 2551-2556

9. ข้อเสนอแนะ

ด้วยประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการบริโภคสูง รวมทั้งการบริโภคผลิตภัณฑ์เทคโนโลยี จึงผลิตขยะปีหนึ่งๆ เป็นปริมาณมากและมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มมากขึ้นทุกๆปี หากไม่มีนโยบายใหม่เพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการขยะอย่างเหมาะสม ประเทศไทยและทุกประเทศทั่วโลกจะสูญเสียทรัพยากรอันมีค่าทุกๆ ปี เป็นมูลค่ามหาศาลไปอย่างน่าเสียดาย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนจะต้องร่วมกันคิดวางแผนทั้งระยะกลางและระยะยาวเพื่อบริหารจัดการกับปริมาณขยะที่มีภายในประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ในระดับกระทรวง กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนกระทรวงอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ควรมุ่งเน้นการศึกษาวิจัยและสร้างสรรค์นวัตกรรมด้านพลาสติกหรือสาขาที่เกี่ยวข้องที่สามารถช่วยลดปริมาณขยะและลดการใช้ทรัพยากรภายในประเทศหรือลดการนำเข้าได้ให้มากยิ่งขึ้น โดยอาจเรียนรู้จากประเทศในสหภาพยุโรปและนำนโยบายของอียูมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจของไทย ซึ่งไม่เพียงแต่จะช่วยลดปริมาณขยะ แต่ยังช่วยส่งเสริมภาคธุรกิจ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและอาจช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศได้อีกด้วย อีกทั้งยังจะช่วยให้ประเทศไทยเป็นที่ยอมรับและเป็นตัวอย่างที่ดีของภูมิภาคหากประสบความสำเร็จในการดำเนินการดังกล่าว

การดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะโดยระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนนี้จะสอดคล้องกับนโยบายของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช) ซึ่งเมื่อเดือนสิงหาคมที่ผ่านมา ได้อนุมัติให้กระทรวงมหาดไทยเป็นเจ้าภาพหลักในการจัดการกับปัญหาขยะภายในประเทศ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาาระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อนำขยะมาใช้ใหม่และเปลี่ยนให้เป็นพลังงาน

ระบบเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนจึงอาจเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการบริหารจัดการเพื่อนำขยะกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งนโยบายของอียูในเรื่องนี้สอดคล้องกับแผนการของ คสช. ที่ต้องการรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะ เพื่อนำมูลค่าแฝงของขยะมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นอย่างดี โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ประเทศไทยควรเริ่มรณรงค์ให้ภาคเอกชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกรายมีส่วนร่วมในการนำขยะของตนคัดแยกตามประเภทให้เป็นระบบอย่างจริงจังเพื่อนำมาใช้เคลือบกลับไปใช้ใหม่ ทั้งนี้หน่วยงานรับผิดชอบจะต้องพัฒนาระบบการจัดเก็บขยะและจัดหาสถานที่ในการจัดเก็บขยะแยกตามประเภทให้ถูกต้องและเหมาะสมอีกด้วย

การเรียนรู้เกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนของอียูสามารถทำได้ หากนักวิจัยจากหน่วยงานของไทย ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสเข้าร่วมโครงการวิจัย Horizon 2020 ของอียูที่เกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนและนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะ เช่น โครงการ SFS-08-2015 ระยะหนึ่งและสอง ซึ่งมีเป้าหมายพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อกระบวนการผลิต

อาหารที่ยั่งยืนและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยโครงการดังกล่าวมุ่งเน้นรับข้อเสนอโครงการจากธุรกิจขนาดย่อมและขนาดกลางโดยเฉพาะ หรือโครงการ WASTE-6a-2015 หัวข้อ Eco-innovative Solutions เพื่อคิดค้นนวัตกรรมในการบริหารจัดการขยะ เป็นต้น ทั้งสองโครงการจะเปิดรับสมัครข้อเสนอโครงการในปลายปี ค. ศ. 2014 นี้ โดยหวังว่าความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญของอียูที่ร่วมมือในโครงการเหล่านี้ จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาและปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจของประเทศไปเป็นระบบเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนได้ในไม่ช้า

บรรณานุกรม

1. COM/2014/0398 final
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52014DC0398>
2. "Moving Towards a Circular Economy" <http://ec.europa.eu/environment/circular-economy/>
2. รายงานพิเศษเรื่อง "Towards a Circular Economy" วารสาร Europe's World ฉบับฤดูร้อน ค.ศ. 2014
3. European Commission - MEMO/14/450
http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-450_en.htm
4. "มท. สนองนโยบายคสช. กำจัดขยะ" <http://www.dailynews.co.th/Content/politics/>
5. "The Circular Economy Connecting, Creating and Conserving Value"
<http://bookshop.europa.eu/en/the-circular-economy-pbKH0414408/>
6. "Circular Economy" <http://www.ellenmacarthurfoundation.org/circular-economy>
7. รายงานพิเศษ "The Circular Economy" สำนักงานข่าว Euractiv เดือนมิถุนายน ค.ศ. 2014
http://static.euractiv.com/files/euractiv_special_report_-_the_circular_economy.pdf
8. มาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย
<http://www.pcd.go.th/data/16-6-2014.pdf>